

N:o 13.

Ank. till Riksd. Kansli d. 28 April 1871, kl. 5 e. m.

Memorial, angående 1:sta, 2:dra och 3:dje samt 5:te och 6:te artiklarne i Banko-reglementet.

Uti en inom Första Kammaren framställd motion, N:o 30, har Herr *A. O. Wallenberg* föreslagit vissa ändringar dels i fråga om bestämningen af hvad såsom Riksbankens metalliska kassa skall anses och beräknas, dels rörande beräkningen af bankens sedelstock samt i följd deraf gränserna för Riksbankens sedelutgifningsrätt; hvarjemte motionen innefattar förslag att i Banko-reglementet skulle införas föreskrift derom, att redogörelse angående bankens metalliska kassa bör månadligen offentliggöras.

Då motionen afser, att, oaktadt från beräkningen af metalliska kassan borde utslutas de slags valutor, som omförmälas i punkterna *f)* och *g)* af nuvarande reglementes 5:te §, sedelutgifning likväl skulle få grundas på dessa valutor jemte dem, som äro upptagna i punkterna *a)*, *b)*, *c)*, *d)* och *e)* af nämnda §, innefattar motionen icke i denna del någon rubbning af nuvarande förhållanden, utan går endast ut på att undanrödja den oegentlighet, som onekligen ligger uti att tillägga benämningen af metallisk kassa åt hvad som i allmänhet i sjelfva verket är endast fordringar.

Men då, enligt motionen, såsom sedelstock skulle anses och beräknas endast de verkliga utelöpande sedlarne, och från beräkningen af sedelstocken uteslutas hvad som nu, enligt punkterna *b)* och *c)* af § 24, dit hänföres, eller dels medel, innestående på deposition utan ränta, dels obegagnade andelar af de s. k. låne- och kreditivförlagen, så komme i sjelfva verket Riksbankens sedelutgifningsrätt att ökas med ett emot depositionerna samt obegagnade andelar af låne- och kreditivförlag svarande belopp. Nyssnämnda depositioner samt obegagnade andelar af låne- och kreditivförlag uppgå alltid till stora summor; och ett bifall till det ifrågavarande förslaget i denna del skulle således föranleda en högst betydlig utvidgning af Riksbankens sedelutgifningsrätt samt i följd deraf en väsendtlig rubbning af de grunder, hvilka under sednare tider varit gällande i denna vig-

tiga del af Riksbankens organisation och funktioner; en rubbning, som Utskottet icke anser sig böra tillstyrka.

Då emellertid, vid granskning af reglementets 1:sta och 2:dra artiklar, rörande föremålen för Riksbankens verksamhet, metalliska kassan, sedelutgifningen och hvad dermed eger sammanhang, med mera, Herr Wallenbergs nyss omförmälda förslag gifvit en särskild anledning att egna uppmärksamhet åt innehållet uti samt uppställningen af de stadganden, som tillhöra nämnda delar af Banko-reglementet, har, enär det torde vara onekligt att de nu befintliga stadgandena uti reglementets 1:sta och 2:dra artiklar i många delar lemna rum för befogade anmärkningar i afseende både på innehåll och ordningsföljd, fråga inom Utskottet uppstått att företaga en omarbetning af berörda delar utaf reglementet.

Öfver ett i sådant afseende inom Utskottet framställt förslag har utlåtande inhemtats af Fullmäktige, som visserligen, lika med Utskottet, funnit synnerligast 2:dra artikeln af reglementet lida utaf oegentligheter, men, i fråga om undanrödjande af dessa och åstadkommande af en lämpligare uppställning, dels vid det inom Utskottet framställda förslaget gjort åtskilliga anmärkningar, dels yttrat: att, för en systematisk uppställning af 2:dra artikeln, fordrades den närmare granskning af Banko-reglementets öfriga delar, att hvad som nu insmugit sig i dessa måtte kunna hänföras till sin rätta plats; ett arbete, hvartill likväl riksdagstiden icke för Fullmäktige rätt väl egnade sig.

Då den ifrågasatta revisionen utaf stadgandena uti reglementets 1:sta och 2:dra artiklar, ehuru, efter Utskottets förmening, icke saknande vikt, likväl ej är af beskaffenhet att kräfva skyndsamt utförande, har Utskottet, utan att nu ingå i närmare granskning af de anmärkningar Fullmäktige gjort vid det till deras utlåtande remitterade förslaget, låtit detta för närvarande förfalla; men med anledning af hvad Fullmäktige i deras till Utskottet afgifna, nyss omförmälda utlåtande yttrat och antydt om behöfligheten att, i och för ett mera systematiskt affattande af stadgandena i Banko-reglementets 2:dra artikel, verkställa granskning af jemväl öfriga delar utaf reglementet, beslutit anmoda Fullmäktige att utarbete och till nästkommande Riksdags Banko-Utskott afgifva förslag till en sådan systematisk uppställning såväl af 1:sta och 2:dra artiklarne, som äfven af de öfriga delar utaf reglementet, i afseende på hvilka Fullmäktige kunde finna ändring vare sig i formelt hänseende eller beträffande sjelfva saken vara ändamålsenlig.

Vid sådant förhållande anser Utskottet, att några förändringar i de delar af stadgandena angående metalliska kassan och sedelstocken, som Herr Wallenberg ifrågasatt, icke böra särskildt och annorlunda än i sammanhang med öfriga bestämmelser angående nämnda ämnen vidtagas.

Hvad åter angår den del af motionen, som afser att uppgifter angående Riksbankens metalliska kassa måtte månadligen offentliggöras, anser Utskottet visserligen uppgifter beträffande såväl berörda kassa, som utelöpande sedlar och öfriga i sedelstocken inbegripna skulder och förbindelser lämpligen böra för hvarje månad offentliggöras, men finner detta ändamål kunna vinnas genom en från Utskottet till Banko-fullmäktige derom

gifven anmodan, utan intagande i reglementet af föreskrift om dylika uppgifter; och har Utskottet fördenskull till Fullmäktige aflåtit anmodan om sådana uppgifters meddelande.

Med anmälan härom samt af de anledningar i öfrigt, som här ofvan blifvit anförda, hemställer Utskottet:

1:o)

att Herr A. O. Wallenbergs motion N:o 30 icke för närvarande må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Någon annan motion angående ändring i 1:sta, 2:dra eller 3:dje artiklarne af reglementet har icke från Kamrarne vid denna riksdag blifvit till Utskottet hänvisad. Men dels hafva Fullmäktige, uti deras till Utskottet vid riksdagens början afgifna och i Memorialet N:o 1 Riksdagen meddelade berättelse, hemställt om ändring af reglementets 24 §, dels har Utskottet funnit sig böra föreslå, att utgifning af sedlar å En Riksdalers valör framdeles bör upphöra.

I fråga om bestämmelsen uti reglementets 24 § angående hvad som skall såsom sedelstock anses och beräknas, innefattar Fullmäktiges förslag, att berörda § skulle få följande förändrade lydelse:

»Såsom bankens sedelstock anses och beräknas:

- a) utelöpande sedlar;
- b) i banken och lånekontoren på grund af 33 § i reglementet insatta medel, för hvilka ränta ej erlägges;
- c) obegagnade andelar af låne- och kreditivförlagen, tillhörande de särskilda lånegrenarne; samt

d) inestående medel för inlösen af utelöpande postvexlar och assignationer, äfvensom några mindre behållningar å räkningar i depositions- och räkenskapskontoren; dock skall härifrån afdragas:

1:o) invexlade otydliga sedlar och

2:o) förskott till postvexelrörelsen»;

afseende den af Fullmäktige sålunda föreslagna förändringen af 24 §:s nuvarande lydelse egentligen endast att åstadkomma ett fullständigare och noggrannare uttryckande af hvad som enligt de gällande grunderna samt de faktiska förhållandena bör till sedelstocken hänföras.

I hufvudsak godkännande detta sistnämnda förslag, har dock Utskottet ansett dels en utslutning kunna ske af vissa småposter, hvilka äro omförmälda under punkten d) häröfvan med de i allt fall nog obestämda uttrycken »några mindre behållningar å räkningar i depositions- och räkenskapskontoren», dels uppställningen kunna i vissa delar förenklas.

Utskottet har nemligen ansett uttrycken i punkten a) »utelöpande sedlar» kunna och böra, äfven utan särskildt angifvande att »invexlade otydliga sedlar» skola frånräknas, tolkas så, att dessa invexlade sedlar icke upptagas såsom utelöpande; och i stället för

att, såsom i Fullmäktiges förslag skett, dels under punkten *d*) begagna uttrycken »innestående medel för inlösen af utelöpande postvexlar», dels i slutet af §:n sådan afdragspost upptaga »förskott till postvexlörrelsen», har Utskottet ansett samma sak kunna helt enkelt uttryckas sålunda: »beloppet af utelöpande postvexlar».

Af dessa anledningar och sedan Fullmäktige i deras ofvan omförmälda utlåtande förklarar den af Utskottet ifrågasatta redaktion kunna antagas, hemställer Utskottet:

2:o)

att 24 § i Banko-reglementet må få följande förändrade lydelse:

»Såsom Riksbankens sedelstock anses och beräknas:

- a) utelöpande sedlar;
- b) i banken och lånekontoren, på grund af 33 § i reglementet innestående medel, för hvilka ränta ej erlägges;
- c) obegagnade andelar af låne- och kreditivförlagen, tillhörande de särskilda lånegrenarne;
- d) beloppet af utelöpande postvexlar.»

(Nuvarande lydelse af § 24.)

Såsom bankens sedelstock anses och beräknas:

- a) utelöpande sedlar;
 - b) medel, insatta på räkningar i Depositionskontoret och banken ej tillhöriga;
 - c) obegagnade andelar af låne- och kreditivförlagen, tillhörande de särskilda lånegrenarne;
- dock skall från sålunda beräknad sedelskuld afdragas:
- 1:o) förskott till invexling af förslitna sedlar;
 - 2:o) invexlade otydliga sedlar; och
 - 3:o) förskott till postvexlörrelsen.

Sedan vid 1847—1848 årens riksdag beslut fattats om upphörande af dittills brukliga sedlar å 16, 12 och 8 skillingar Banko, förekommo redan vid de närmast följande riksdagarne förslag om indragning af sedlarne å 32 skillingar Banko. De hufvudsakliga skälen härför voro, att sedlar å lägre valör, än myntenheten, icke borde finnas, bland annat emedan sådant, synnerligast med afseende derpå att dylika sedlar, enligt grundlagen, vore gällande såsom mynt, bidroge att förvilla begreppet om hvad som vore verkligt mynt; att det skulle bidra till styrka och fasthet i penningväsendet, om verkligt mynt vore i någon betydligare mån spridd i allmänna rörelsen, men att detta icke kunde åstadkommas så länge sedlar å små valörer utgåfvos, emedan dessa utträngde silfvermyntet, samt att kostnaden för tillverkningen utaf dessa småsedlar vore så betydlig, att banken snarare hade förlust än vinst på deras utgifvande.

Dessa förslag, som voro föremål för öfverläggningar vid samtliga riksdagar under 1850-talet och sednast vid 1862—1863 årens riksdag, lyckades emellertid icke tillvinna sig det afseende de, efter Utskottets åsigt, förtjena, enär man ansåg de ifrågavarande sedlarne för den dagliga rörelsen samt synnerligen vid penningförsändningar från en ort

till annan erbjuda en beqvämlighet, som skulle komma att kännbart saknas, om sedlarne å 1 R:dr afskaffades, och enär deras ersättande med klingande mynt skulle förorsaka en betydlig påkänning på metalliska kassan.

Om ock de nämnda, med flera vid föregående tillfällen, då denna fråga förevarit, anförda omständigheter mot afskaffande af sedlar å en riksdalers valör då må hafva egt någon sådan giltighet, att de kunnat öfverväga de otvifvelaktigt viktiga fördelarne af att mynt finnes i landets allmänna rörelse gängse, att allmänheten får och bibehåller ett riktigt begrepp om hvad som verkligen är mynt och derom att banksedlar endast äro anvisningar på sådant, samt att de rubbningar i penningeväsendet, som under vissa omständigheter kunna föränledas eller ganska betydligt förökas genom en stor utelöpande sedelmassa, deremot i icke ringa mån förebyggas eller inskränkas derigenom, att en betydligare del af penningecirkulationen eger rum uti klingande mynt; så torde dessa omständigheter numera hafva förlorat en del af den vikt, de tillförene må hafva egt.

Då minsta sedelvalören, i händelse en-riksdalerssedlarne indroges, i allt fall icke blefve högre än 5 R:dr, komme någon af silfvermyntets tyngd och volym beroende svårighet att för dagliga smärre liqvider medföra hvad som behöfves, icke att på något sätt blifva märkbar. Vid alla postanstalter kunna numera s. k. postanvisningar erhållas för verkställande af smärre penningeliqvider, och till fyllnad i större försändningar, i de jemförelsevis få fall, då sådana ej kunna göras medelst postvexlar, som vid alla bankkontor i landet erhållas, erbjuda postverkets frimärken en beqväm utväg.

Att Riksbankens metalliska kassa skulle erfara en påkänning derigenom, att en-riksdalerssedlarne måste ersättas med silfvermynt, torde icke böra verka någon betänklighet. Ty dels komme indragningen af berörda sedlar utan allt tvifvel att försiggå allenast småningom och under en temligen lång tidrymd, dels skulle sannolikt på långt när icke hela den i rörelsen befintliga massan af en-riksdalerssedlar, utgörande omkring 5 millioner Riksdaler, komma att ersättas med silfvermynt, utan i stället användningen af sedlar å andra valörer icke så litet ökas. Riksbankens metalliska kassa uppgår för närvarande till mer än 22 millioner Riksdaler, och torde under den närmare framtiden snarare komma att ökas än minskas; och om äfven hela det mot en-riksdalerssedlarne svarande beloppet skulle inom någon kort tid åtgå till dessas inlösen, så vore minskningen så mycket mindre af någon betydighet, som bankens vid anfordran förfallna skuld blefve i samma mån mindre.

Om också kostnaderna för sedlarnes tillverkning jemte öfriga utgifter, som föränledas af deras begagnande, icke tillerkännas någon framstående vikt vid frågans afgörande, äro dessa kostnader likväl så betydliga, att äfven denna omständighet förtjenar uppmärksamhet. Utskottet är väl icke i tillfälle att särskildt för en-riksdalerssedlarne uppgifva berörda kostnader; men enligt en af sist församlade Revisorer lemnad uppgift, belöpa sig utgifterna för blanketter till sedelvalörerna 1, 5 och 10 R:dr samt för dessas tryckning och underskrifning till R:dr 106,725: 30, hvartill bör läggas hela utgiften för sedelvexling i landsorterna R:dr 9,977: 23 samt största delen af kostnaden för sedlars granskning och

korsning, R:dr 7,448:55. Dessa summor sammanlagda uppgå till R:dr 124,151: 08; och då år 1870 tillverkades 258,500 st. sedelblanketter å 10 R:dr, 353,500 st. å 5 R:dr, men 5,322,500 st. å 1 R:dr, så är tydligt att största delen af den nämnda total-kostnaden faller på sedlarne af en-riksdalersvalören.

Ehuru det torde kunna tagas för gifvet att de nu utelöpande en-riksdalerssedlarne endast ganska långsamt komma att till banken ingå, har Utskottet, på det full säkerhet må vinnas, att den afsedda förändringen icke skall under öfvergångstiden förorsaka olägenheter, ansett att åt Fullmäktige bör öfverlemnas att bestämma från hvilken dag, före utgången af nu löpande år, utgifningen af sedlar å en riksdaler bör upphöra.

Under förutsättning, att Riksdagen godkänner hvad Utskottet i förevarande fråga anfört, hemställer Utskottet:

3:o)

att Riksdagen må besluta samt åt Utskottet uppdraga att för Banko-fullmäktige tillkännagifva, det utgifning från Riksbanken af sedlar å en R:dr R:mt skall upphöra från den dag under nu löpande år, som Fullmäktige finna lämpligt bestämma; och

4:o)

att, med uteslutande ur nuvarande § 28 af hvad som angår sedlar å 1 R:dr, motsvarigheten till denna § må få följande lydelse:

Mom. 1. Banken utgifver sedlar, att med silfver inlösas, å nedannämnda valörer, nemligen:

å 5 R:dr R:mt,	att inlösas med $1\frac{1}{4}$ R:dr i silfver, eller 10 ort tolfödigt myntadt silfver.
» 10 »	» $2\frac{1}{2}$ » » 20 »
» 50 »	» $12\frac{1}{2}$ » » 100 »
» 100 »	» 25 » » 200 »
» 500 »	» 125 » » 1,000 »
» 1,000 »	» 250 » » 2,000 »

(i öfrigt oförändradt.)

I sitt Memorial N:o 2 har Utskottet, med anledning af förekommen fråga om antagande af ackord för en Riksbankens fordran, grundande sig på köp af tvänne vaxlar å utländskt mynt, fäst at uppmärksamheten derpå, att Banko-reglementet, i afseende på sättet för afgörande af frågor om eftergift af bankens fordringar, innehölle endast, uti § 126, medgifvande för styrelserna öfver diskont- och lånekotoren att bevilja de gäldenärer hos dessa kontor, som till borgenärens förnöjande sin egendom afträdt, ackord vid likviden af deras skulder till kotoren, men att någon föreskrift deremot icke funnes för det fall, att fråga uppkomme om pröfning af ackordsanbud för sådana fordringar, som

uppkommit i följd af andra slags transaktioner, än den genom diskont- och lånekontoren bedrifna utlåningsrörelse.

Till undanrödjande af denna brist hemställer Utskottet:

5:o)

att Riksdagen måtte besluta följande stadgande, att införas näst efter § 79 i 5:te artikeln af reglementet:

Har någon, som häftar i skuld till banken i egenskap af trassent eller endossent å vaxel i utländskt myntslag, hvilken med protest återgått, till borgenärers förnöjande sin egendom afträdt, då må Banko-fullmäktige, efter noggran pröfning af omständigheterna i hvarje särskildt fall, för sådan vaxelskuld bevilja ackord, men i öfrigt ega de icke att någon eftergift medgifva, utan skall fråga derom underställas Banko-Utskottet till afgörande i den ordning, instruktionen för detta Utskott stadgar.

Slutligen får Utskottet anmäla, att vid den 5:te artikeln annat tillägg eller ändring icke ifrågakommit, och att icke heller någon ändring uti 6:te artikeln blifvit ifrågasatt.

Stockholm den 28 April 1871.

J. von Schwerin.

Utskottets Ordförande.

Reservationer:

vid punkterna 3:o och 4:o:

af Herr *Lyttkens*;

af Herr *Høgermark*: »Reserverande mig emot Utskottets förslag i 3:dje och 4:de punkterna, att utgifvandet af sedlar å 1 R:drs valör skall under loppet af detta år upphöra, får jag, såsom skäl för denna reservation vördsammast anföra, att, enligt min tanke, ganska kännbara olägenheter otvifvelaktigt skola, genom indragning af dessa sedlar, uppkomma, så väl för den dagliga rörelsen i allmänhet, som isynnerhet för detaljhandeln och affärlifvet inom våra aflägsnare och mera glest befolkade trakter, hvarest penningliqvider, som sändes med

posten, skulle, oakadt den utveckling postväsendet på sednare åren vunnit, komma att både försvåras och fördyras. Väl åberopar Utskottet i motiveringen, att postanvisningar numera finnas att tillgå vid hvarje postanstalt, samt att dessutom postverkets frimärken äro särdeles lämpliga att använda vid penningeförsändningar med posten. Häremot torde dock kunna göras den befogade anmärkningen, att begagnandet af postanvisningar icke lämpar sig särdeles väl, der både afsändare och emottagare bo på flera mils afstånd från närmaste postanstalt, samt att mången icke, annat än undantagsvis, såsom penningar emottager postverkets frimärken.

Den af Utskottet anförda höga kostnaden för sedlarnes tryckning, skrifning, ut- och invexling samt granskning och korsning m. m. förtjenar visserligen afseende; men utom det, att denna kostnad dels torde kunna, genom lämpligare åtgärder vid sedeltillverkningen och invexlingen, något nedsättas, dels till icke obetydlig del ersättas genom den vinst, som uppkommer derigenom, att en mängd sedlar antingen förloras eller så förstöras, att de icke kunna till inlösen företes, och hvilken vinst icke kan antagas vara så ringa, då man känner, att af de sedlar å 32 sk. Banko, hvilkas utgifvande upphörde för ungefär 12 år sedan, likväl den 31 December sistlidna år funnos oinlösta ett antal af 452,050 st., oakadt dessa sedlar voro, i afseende på papperet, af en långt bättre och hållbarare beskaffenhet, än de, som nu utgifvas å 1 R:dr, så torde derjemte lika mycket afseende böra fästas dervid, att handels- och affärsrörelsen äfven för de mindre bemedlade samhällsklasserna underlättas; och till en sådan lättnad bidrager i icke ringa grad tillgången till de ifrågavarande sedlarna. Kostnaden för deras utgifvande synes derföre rätteligen böra drabba Riksbanken, d. v. s. hela landet, på det icke den jemförelsevis större delen af allmänheten, särdeles i de aflägsnare orterna, skall i dess handels- och näringslif ensamt betungas med drygare omkostnader och vidkännas olägenheter, som, genom förut vidtagna åtgärder, redan äro inom andra områden afhjelpa.

Då Utskottet vidare säger sig med förslaget åsyfta, att befordra spridningen i allmänna rörelsen af verkligt mynt, eller klingande valuta; men likväl på samma gång tyckes befara, att denna spridning skulle kunna blifva alltför stor, om den komme att motsvara det belopp, omkring 5,000,000 R:dr, hvartill de nu utelöpande sedlarna å 1 R:dr uppgå, samt derföre uttalar den lugnande förmodan, att en del af detta belopp skall komma att ersättas med sedlar af andra valörer; så, och åtminstone så länge vårt nuvarande myntsystem fortfarande är gällande, anser jag frågan om indragning af ifrågavarande sedlar vara för tidigt väckt och får derföre föreslå, att 28 § i Banko-reglementet måtte oförändrad bibehållas.»

Herr O. Månsson har velat anmäla, att han ej varit närvarande vid behandlingen af punkterna 3:o och 4:o.